

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת שמיני תשפ"ו

דרך חיים

השבת נקרא על שמונת ימי המילואים ובניין המשכן. כל יום משה רבינו היה מפרק ובונה, מפרק ובונה, עד שהושלם המשכן. כך היא גם קומתן של ישראל, כל פעם לאחר פירוק קס לבנייה מחודשת, "נפלה לא תוסיף - קום בתולת ישראל". דווקא מתוך העמק האחור נבנה פתח של תקווה.

השבוע יחול יום השואה, מיד לאחריו זכינו ל"בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים". מתוך הכאב, השכול, האובדן והחורבן, מתוך השרפה, מגיע ושב ה', הקב"ה מחזיר חזרה את שיבת ציון.

פרשת נצבים מדברת על החורבן. "גפרית ומלח שרפה כל ארצה" - משרפות כל ארצה. על מה עשה ה' לנו כך? "הנסתרות לה' אלקינו". מיד לאחר מכן התורה מדברת על שבות עמו, "והביאך ה' אלקיך אל הארץ". מיד לאחר תיאור החורבן מופיעים הפסוקים שמדברים על התחייה הלאומית שלנו.

סיפר יהודי בשם ר' אריה ואקס שביום הכיפורים היה במחנות העקורים יחד עם הרבי מקלויזנבורג, ר' יקותיאל יהודה הלבפשטאם, בעל ה'שפע יציב', קדוש עליון נורא, אשר הקים את הקריה החסידיית בנתניה ואת בית החולים 'לניאדו'. הרבי איבד בשואה את אשתו ואחד עשר ילדיו. יש תמונה אחת שאותה צילם גוי בה הרבי נותן דרשה בליל יום הכיפורים לפני 'כל נדרי'. באותו מעמד היה נוכח אייזנהאואר, והרבי בירך אותו שיזכה למעמד הכי גבוה שיש במדינתו. אייזנהאואר צחק, אמר שהוא לא רוצה, אך לאחר מכן התמנה לנשיא ארצות-הברית. היה שם גם איש ארור, שנתן יד לגרמנים. באותה שעה ניסה להצדיק את עצמו, וניגש הגבאי ואמר לרבי 'גם הוא רוצה מילה'. אמר לו הרבי 'תאמר לו שימות מיתה משונה'. השיב הגבאי 'איני יכול להגיד לו זאת'. השיב לו הרבי כי יתרגם את הדברים כרצונו. ניגש הגבאי ואמר לאותו אדם הרבי אמר 'יהי רצון שתיכתב באותיות ענקי באבן לעולמים'. וכך היה, אותו אדם מת אחר כך מיתה משונה.

רגע לפני 'כל נדרי', אמר הרבי כי המנהג הוא שפותחים בדברי כיבושים. 'אני רוצה לומר לכם, הרי כולנו כאן לא נשאר לנו בלתי אם גווייתנו, עורנו לבשרנו, אחד מעיר ושניים ממשפחה. את הילדים שלי הרגו מולי, זרקו אותם מצד לצד בבור וירו בהם. אחד עשר ילדים ואישה איבדתי. ואנחנו נשקם את הכול, הקב"ה יהיה בעזרנו את הכל נבנה מחדש'.

הוסיף הרבי ואמר: 'אני רוצה לומר לכם שערב שואה, בתקופת עליית השלטון הנאצי, הלכתי בקריית אונגר. קיבלתי מכה חזקה בגב ונפילתי לארץ, השתטחתי והסתכלתי אחורה בפחד. מי מכה בי?! אני רואה את החבר הכי טוב שלי שנתן לי מכה חזקה מדי. הוא אומר לי יקותיאל יהודה, מה יש לך? למה אתה ככה נופל? מה שלומך? קום והתחזק!'. 'מכובדי', הוא צעק מנהמת ליבו, 'אנחנו קיבלנו מכה נוראה, מכה שלא השאירה בנו מתום. אבל כשהסתכלנו אחורה, את מי ראינו?!'. מספר ר' אריה ואקס כי כ-300 העקורים שישבו שם באותה שעה שאגו ביחד 'ראינו את טאטע, טאטע, ידיד נפש, אב הרחמן'.

אומרים הספד והזכרת נשמות 'אל מלא רחמים שוכן מרומים, ברחמיו העצומים...'. דווקא שם מזכירים 'מלא רחמים', 'אב הרחמים', 'ברחמיו העצומים'. הגילוי העצום של רחמים העצומים דווקא בתוך הכאב. ודאי הקב"ה באהבתו ובחמלתו הוא ינטלם וינשאם.

מצפים שהקודש ברוך הוא יזכה אותנו בסיפא של הפסוקים, 'הרנינו גויים עמו כי דם עבדם יקום ונקם ישיב לצריו וכיפר אדמתו עמו'. שנזכה שהתחייה הלאומית הזאת תביא לנו גאולה שלמה.

חז"ל מספרים על רבה בר בר חנה, שעיגן את הספינה הקטנה שלו על גב של לוייתן, שהעלה דשאים ועשבים, הוא חשב שזה אי, והתחיל להבעיר שם אש. הלווייתן הסתובב ולולא ספינת ההצלה שלו היה מת. אומר בעל 'נתיבות משפט', רבי יעקב לורברבוים, שהכוונה לארץ ישראל, מדינת ישראל, שתקום ותהיה לאחר החורבן באמצע הים הנורא של הגלות. אך אם אנחנו נבעיר שם אש זרה חלילה, אם נעשה חלילה את כל תועבות הגויים האלה, חלילה וחס הארץ תתחיל לשקוע. אך עדיין ספינת ההצלה עומדת שם ליד, גאולתו של משיח צדקנו, שאנחנו נזכה לזה בעזרת ה' שהתחייה הלאומית הזאת מארבע כנפות הארץ, בזכות 'חברים כל ישראל', הקב"ה ישיב את שכנת עמו, ויקיים בנו 'נחמו נחמו' בכפליים כנגד מה שלקינו בכפליים.

בדרכו של ר' אריה

אומר ד"ר ישראל אלדד :

הושלכתי לכלא ולאחר נסיון בריחה אושפזתי בבית החיים הממשלתי שבמגרש הרוסים בירושלים, ור' אריה סר לבקרני. אז-אז יכולתי לעמוד על המשמעות האמיתית של מילים בשפה העברית שלפני כן לא עמדתי על טיבם וייחודם.

ידעתי שבמושגי היהדות יש ירושלים של מטה וירושלים של מעלה. ירושלים של מטה הבינותי כשהייתי נתון בכלא בשאול תחתית מתחת לפני הקרקע. אולם ירושלים של מעלה? מהי? משהכרתי את ר' אריה ידעתי הנה זוהי ירושלים של מעלה.

אף למדתי כי ישנו מושג ביהדות 'שכינה'. מושג שדומני שאין לו אח ורע בדתות אחרות. משהכרתי את ר' אריה ידעתי אף למדתי והכרתי את השכינה בקיומה, השכינה עצמה שרתה עליו והייתה נסוכה על פניו. (צדיק יסוד עולם עמ' 288)

הלכה ומנהג

בראשית גילוי החשמל הייתה נפוצה בעולם המחשבה כי ישנה אש גדולה בתחנת החשמל וממנה נמשכים דרך החוטים שלהבות של אש לכל מקום שאליו החוטים מגיעים. לכן היו מהפוסקים מי שהתירו להדליק חשמל ביום-טוב, משום שזו הבערת אש מאש קיימת, כפי שכתב היביע אומר (ב כו) שכך נהגו במצרים להדליק אור ביום-טוב לכתחילה.

מהר מאד נכנסו גדולי ישראל לעובי הקורה ללמוד את סוגיית החשמל בעיון רב. הראשון לכאורה שנדרש לעניין זה הינו ר' יצחק שמעלקיש בספרו 'בית יצחק' (יו"ד מפ"ת סי' לא), ואחריו המהרש"ם (ח"ב סי' רמו), המחזה אברהם (ח"א סי' מב), הלבושי מרדכי (י"ב סי' צא), ר' חיים עוזר (אחיעזר ח"ג סח' ס), רבה של סאטמר בעל 'קרן לדוד' (או"ח סי' קמד), 'החזון נחום' מנדבורנה (או"ח סי' ל), המהרש"ג (ח"א סי' סד). ובעקבותיהם גדולי דורנו: הטשיניבר רב (ח"א סי' פז), החלקי"י (ח"א סי' עא ואילך), המנח"י (ח"ג סי' לט), המנח"ש (ח"א סי' ט), היב"א (שם) והציץ אליעזר (ח"א סי' כ). וכולם הכריעו שהחשמל הינו כח הנמצא בבריאה, מה שנקרא 'אנרגיה', שיוצאת מן הכח אל הפועל, שהיא אחת מדי יסודות הבריאה.

לכן חשמל שגורם לאש לזהות, כספירלה של תנורים או נורת להט, יש בהדלקתו משום איסור 'מבעיר', שאין זה משנה אם ההדלקה נעשית על ידי דחיקת גפרור אל קופסת הגפרורים, הכאת אש באש, או קירוב חלקי המתג שגורמים להבערת חוטי הלהט. ידוע שר"י זצ"ל היה מברך במוצאי שבת קודש 'בורא מאורי האש' על נורות הלהט להוציא מליבם של הסוברים שחשמל הוא דבר מופשט, שאחרת לא היה מביא לשריפת חוטי הלהט. כמו שפסק הגר"י אויערבאך כי כיבוי חשמל עיקרו מן התורה, על אף שאינו מופק אלא מחיכוך שנעשה בכל רגע ליצירת החשמל. אמנם כיום שקיימים מכשירי חשמל רבים שבהם אין להט או יכול בישול, כי אם זרימה של אלקטרונים שמפעילה את המכשירים או התאורה, או מנורות הפועלות באמצעות גז מיוחד, בוודאי שדינם שונה. ודנו בהם הפוסקים אם יש בהם איסור תורה אחר (בונה וסותר) (החזו"א סי' נ סק"ט), מכה בפטיש או איסור מוליד (בית יצחק ואחיעזר שם)). האגרות משה דן רבות לומר שהוא איסור תורה רק שלא כתב מהו. אך המנח"י (ג כג) הרחיב שהדלקת חשמל על ידי הגוי בשבת הוא שבות דשבות בלבד.

שו"ת עם הרב חיים אידלס

שאלה:

האם מועילה תזכורת על ידי שעון מעורר לספירת העומר?

תשובה:

האגרות משה (ד צט) היקל בדין 'שומר' לעניין ספירת העומר, כי לא יתכן שלקריאת שמע ותפילה יועיל שומר ומניין קבוע (כנפסק בסימן רלב) ולספירת העומר לא יועיל. וכפי שכתב הגאב"ד הרב פישר בשו"ת אבן ישראל שגם שעון מעורר נחשב כ'שומר' משום שהוא מתזכר.

שאלה:

בשעת התפילה יש חובה שהטלית תהיה מעל הראש?

תשובה:

עצם העטיפה בטלית חובה היא, וכתב התורה לשמה (סי' קכד) שהטלית תישאר עד אחרי 'עלינו לשבח', כי על ידי כך זוכרים לאור המקיף שמשתלשל מכל העולמות עד עולם העשיה על ידי הטלית שיהא אור מקיף. הב"ח (סי' ח) כתב שהטלית צריכה להיות על הראש מתחילת התפילה ועד סופה, שדבר זה מכניע לב האדם ומביא ליראת שמים. צדיקים הקפידו שאפילו את ברכות השחר יאמר האדם בטלית ותפילין (מנורת הזהב מהרבי ר' זושא). והרדב"י (ח"ב סי' שמב) הגדיר זאת כ'מנהג אבותינו'. והמגן גיבורים (סי' צא) כתב שגם כשחם אין להוריד את הטלית מהראש. והאליה רבה כתב שמי שמוריד את הטלית מהראש זה נחשב ל'אותי השלכת אחרי גוך'.

שאלה:

האם חרס מצופה זכוכית צריך טבילה במקוה? האם צריך לברך על טבילה זו?

תשובה:

הם מחוייבים טבילה בלא ברכה, כפי שהכריע מרן השבט הלוי (יו"ד סי' מג). טעם הדבר הוא משום שרבים סברו שדין חרס מצופה זכוכית כדין חרס מצופה ברזל (עי' או"ה כלל נח, ש"ך סי' קכ סק"ב, דרכ"ת (שם), ערוה"ש (שם) בשם הפר"ח, זבחי צדק). לעומת זאת, רבים סברו שאין צריך לטבול כלל (עי' פרי תואר). לכן הכריעו מרנו הבן איש חי (פי' מטות) והשבט הלוי (שם), לטבלם בלא ברכה. נדגיש שכמובן אם יהודי עשה את הציפוי אין צריך לטבול את הכלים לכל הדעות (ויש מדריכי כשרות שטעו בדבר).